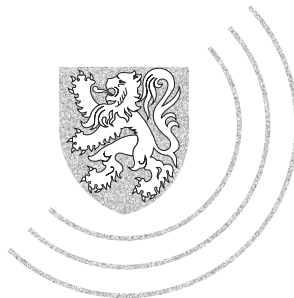

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2002-2003

18 maart 2003

VERZOEKSCHRIFT

over ontharding en ruimte voor water

VERSLAG

**namens de Commissie voor Leefmilieu, Natuurbehoud en Ruimtelijke Ordening
uitgebracht door de heer Jos Bex en mevrouw Marleen Van den Eynde**

Samenstelling van de commissie :

Voorzitter : de heer Jacques Timmermans.

Vaste leden :

de heren Gerald Kindermans, Jan Laurys, Erik Matthijs,
Jef Van Looy ;

de heer Jacques Devolder, mevrouw Dominique Guns, de
heren Patrick Lachaert, Paul Wille ;

de heer Jean Geraerts, mevrouw Marleen Van den Eynde,
de heer Frans Wymeersch ;

de heren Jacky Maes, Jacques Timmermans ;

mevrouw Isabel Vertriest ;

de heer Jos Bex.

Plaatsvervangers :

de heer Jos De Meyer, mevrouw Gisèle Gardeyn-Debever,
de heren Mark Van der Poorten, Jan Verfaillie ;

de heer Louis Bril, mevrouw Anny De Maght-Aelbrecht,
de heren Guy Sols, Gilbert Van Baelen ;

mevrouw Niki De Gryze, de heren Pieter Huybrechts, Jan
Penris ;

de heren Bruno Tobback, Jan Van Duppen ;

de heer Johan Malcorps ;

de heer Herman Lauwers.

DAMES EN HEREN,

De Commissie voor Leefmilieu, Natuurbehoud en Ruimtelijke Ordening behandelde het verzoekschrift van de heer Willy Ibens e.a. over ontharding en ruimte voor water op 27 februari 2003.

1. Procedure

Het verzoekschrift van de heer Willy Ibens en acht andere ondertekenaars werd ingediend op 14 januari 2003 en ontvankelijk verklaard op 15 januari 2003. Het verzoekschrift werd voor behandeling verwezen naar de Commissie voor Leefmilieu, Natuurbehoud en Ruimtelijke Ordening. Deze commissie besliste op 16 januari 2003 de indieners van het verzoekschrift te horen in de commissie.

2. Hoorzitting met de verzoekers

Op 27 februari 2003 werden de eerste ondertekenaar van het verzoekschrift, de heer Willy Ibens, en twee mede-indieners, de heren Peter Symens en Wim Van Gils, gehoord in de Commissie voor Leefmilieu, Natuurbehoud en Ruimtelijke Ordening.

De ondertekenaars vermelden in het verzoekschrift dat zij worden gesteund door de milieu- en natuurorganisaties Natuurpunt, Wereld Natuur Fonds en Bond Beter Leefmilieu. Het verzoekschrift werd echter niet in gemeenschappelijke naam ingediend.

– *Waarom een verzoekschrift?*

De verzoekers stellen in de commissie dat het hun bedoeling is aandacht te vragen voor het ruimtelijk beleid, en in het bijzonder voor meer ruimte voor water. Dit kan niet los worden gezien van de ontharding en van de baggerproblematiek.

De aanleiding van dit verzoekschrift zijn de overstromingen in de winter van 2002-2003, en de toenemende frequentie van overstromingen de laatste jaren. Die zorgen niet alleen voor economische schade, zowel voor de landbouw als voor de hele gemeenschap – aangezien dergelijke risico's vaak niet door verzekeringen worden gedekt –, maar ook voor heel wat menselijk leed.

De oorzaken zijn voldoende gekend en zijn toe te schrijven aan een gebrekkig ruimtelijk beleid, een ruimtelijke wanorde. Zo is er de toenemende verharding. De oppervlakten bestemd voor infrastructuur, industrie en woningbouw nemen steeds toe.

In het verleden zijn ook een aantal ingrepen gebeurd die het versneld afvoeren van water hebben beïnvloed, waardoor het water niet meer in de bodem kan sijpelen. Tot slot zijn er nog de klimaatwijzigingen. Daarover bestaat weliswaar discussie. Besturen betekent echter ook voorzien wat er kan gebeuren, zoals bijvoorbeeld de stijging van de zeespiegel, en de toenemende neerslag en stormen.

In het verleden zijn reeds heel wat initiatieven genomen en investeringen gedaan. Toch blijft het overstromingsrisico, bijvoorbeeld in het gebied van de beneden-Zeeschelde, onaanvaardbaar hoog. Het risico op een grote overstroming bedraagt daar één keer op 70 jaar.

De laatste grote overstroming in dat gebied vond plaats in 1976. Dat betekent dat men statistisch gezien over een paar tientallen jaren opnieuw met heel wat menselijk leed zal worden geconfronteerd.

De overstromingsproblematiek vereist ook een internationale aanpak. In Nederland, meer bepaald in Zeeuws-Vlaanderen, werden heel wat maatregelen genomen en bestaat er een wettelijke garantie van één grote overstroming op 4.000 jaar. In de rest van Nederland is dat één keer op 10.000 jaar. Onlangs zijn in Gent de nieuwe verdragen gesloten over de Schelde en de Maas, maar die zijn nog steeds te vrijblijvend. Er is terzake een echte internationale samenwerking nodig. Er moet op korte termijn bilateraal overleg worden gestart om de gevolgen van bijvoorbeeld de wateraanvoer uit Frankrijk en het doorlaten van water naar Nederland beter te regelen.

– *Decreet Integraal Waterbeleid*

De verzoekers doen een oproep om het Decreet Integraal Waterbeheer zo snel mogelijk te behandelen en af te ronden. Het ontwerp van decreet bevat heel wat cruciale, bijkomende instrumenten om effectief werk te kunnen maken van een preventief beleid tegen overstromingen. Daarbij kan bijvoorbeeld aan de watertoets worden gedacht, en aan de mogelijkheid tot inrichting en afbakening van oeverzones, zodat meer ruimte kan worden vrijgemaakt voor water.

Het decreet bevat ook een nieuwe planningsstructuur. Dat is belangrijk om het waterbeleid integraal te kunnen uitbouwen. Het mag echter geen reden zijn voor vertraging. Zo staan in het decreet een aantal zaken die bijvoorbeeld pas vanaf 2009 in voege treden, en dat is een heel lange tijdspanne.

Voor dit decreet zijn nog heel wat uitvoeringsbesluiten nodig. Er is zelfs sprake van een tweede decreet om de financiering en de modaliteiten gedetailleerd te kunnen uitwerken. Er is dus nog heel wat werk te doen. De verzoekers willen niettemin aandringen om dit decreet nog voor het zomerreces van 2003 goed te keuren.

– *Meer ruimte voor water*

Wat de ruimte voor water betreft, hoeft de overheid niet van nul te beginnen. De plannen zijn op de verschillende administraties beschikbaar. Het moet de bedoeling zijn deze plannen te bekrachtigen en ze uit te voeren, want er moeten beslissingen worden genomen. De sprekers verwijzen opnieuw naar de Scheldeproblematiek. Het overstromingsgevaar van Antwerpen is vandaag groter dan het ooit is geweest. Het geactualiseerd Sigmaplan is al jaren in voorbereiding, maar ondanks de communicatie met de lokale besturen is er nog geen besluitvorming terzake.

Het overstromingsgebied Kruibeke-Bazel-Rupelmonde is meer dan 20 jaar geleden gepland, en wordt pas nu uitgevoerd. Er was een validatiedecreet over het Deurganckdok nodig om de planning in de praktijk te brengen. De verzoekers vragen zich daarom af hoe lang zal moeten worden gewacht op de realisatie van de doelstelling om 4.000 hectare bijkomende overstromingsgebieden af te bakenen en om de veiligheid te verhogen.

Meer ruimte voor water mag niet louter worden beschouwd als een hulpmiddel voor het voorkomen van overstromingen, maar is noodzakelijk voor het gehele integrale waterbeleid. Meer ruimte voor water kan veel bijdragen aan de waterkwaliteit. Daarbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan de problemen van Aquafin en aan de bijkomende trap voor zuivering van nitraten en fosfaten. Meer ruimte voor water zal een enorme bijdrage leveren aan het herstel van natuurlijke systemen en aan de zelfreiniging en zal bijgevolg ook financiële voordelen hebben.

In de sector natuur wordt ruimte voor water beschouwd als meer ruimte voor natuur. De aankoop van natuurgebieden is de meest efficiënte en meest operationele vorm voor het creëren van ruimte voor water. Nochtans zijn er dikwijls tegenkantingen. Natuurpunt beschikt over tal van reservaten die perfecte overstromingsgebieden zijn, maar die zelfs tijdens de zwaarste overstromingen niet onder water kwamen te staan. De natuurverenigingen vechten al jaren voor het verlagen van de dijken,

maar ze worden stelselmatig verhoogd en verbreed waardoor de overstromingsgebieden verdrogen.

Een ander aspect van ruimte voor water is de afbakening van de NOG's en ROG's (natuurlijke overstromingsgebieden en recent overstroomde gebieden). De sprekers hopen dat de update van de kaarten tegen het einde van maart 2003 eindelijk klaar zal zijn. De kaarten zijn immers heel belangrijk als toetsingskader voor verzekeringen en schadeclaims, maar ook voor de watertoets. De kaarten zullen bovendien hun waarde bewijzen bij het afbakenen van zoekzones voor gecontroleerde overstromingsgebieden. Die gebieden moeten immers niet enkel in het Scheldebekken, maar in elk rivierbekken worden gezocht.

De afbakening is trouwens slechts een eerste stap, en moet ook een ruimtelijke vertaling krijgen. De bekrachtiging via ruimtelijke uitvoeringsplannen is een belangrijke tweede stap. Daarna zullen nog tal van herstel- en inrichtingsmaatregelen nodig zijn vooraleer de gebieden echt als overstromingsgebied dienst kunnen doen. Ruimte scheppen voor water is niet alleen een taak voor het departement Milieu, maar evenzeer voor het departement Ruimtelijke Ordening. De wetgeving inzake ruimtelijke ordening bevat immers heel wat elementen die tot een oplossing kunnen bijdragen, bijvoorbeeld de stedenbouwkundige verordeningen. Daar aan wordt reeds gewerkt, maar er blijven nog heel wat mogelijkheden over om de diverse categorieën van overstromingsgebieden, zoals natuurlijke en gecontroleerde, effectief in te richten, te behouden en te herstellen.

– *Ontharding*

De indieners van het verzoekschrift beschouwen ontharding als een tegenbeweging van de verharding van het landschap die de jongste tijd plaatsvond. Ontharding houdt een verhoging in van de mogelijkheden om het hemelwater te laten infiltreren in de bodem. Infiltratie is immers de belangrijkste taak van het water. Bij uitbreiding gaat ontharding ook over het hergebruik, de buffering en de vertraagde afvoer van het hemelwater, zeker op de plaatsen waar geen infiltratie mogelijk is.

In het verzoekschrift wordt in de eerste plaats een stedenbouwkundige verordening inzake hemelwaterputten, infiltratie, buffering en gescheiden afvoer gevraagd. Tot tevredenheid van de verzoekers kwam die verordening er een week na het indienen van het verzoekschrift. De Vlaamse minister bevoegd voor Ruimtelijke Ordening heeft terzake een voorstel gedaan dat de Vlaamse regering heeft

goedgekeurd. De stedenbouwkundige verordening ligt ondertussen ter advies bij de Vlacoro (Vlaamse Commissie voor Ruimtelijke Ordening). De verordening is volgens de spreker een heel goede zaak, want ze is in feite een aanvulling op of vervanging van een vorige verordening die enkel hemelwaterputten betrof. De verordening verplicht bij nieuwbouw, vernieuwbouw van gebouwen en nieuwe verharde oppervlakten om in een zekere mate van infiltratiebuffering en/of vertraagde afvoer van hemelwater te voorzien. Het is een belangrijk instrument om de druk af te remmen die zal worden gecreëerd door bijkomende verhardingen.

De verzoekers hebben een aantal technische opmerkingen over de verordening. De verordening geldt niet voor openbare domeinen. Dat is een gemiste kans, want veel steden en gemeenten leveren nu reeds veel inspanningen om bestaande en nieuwe verhardingen in de vorm van fietspaden, voetpaden, parkings en pleintjes aan te leggen in waterdoorlatend materiaal. Er zijn heel veel systemen op de markt en de technische problemen zijn zo goed als opgelost.

De verordening geldt enkel voor nieuwe verhardingen. Ze geldt wel voor nieuwe gebouwen en voor vernieuwbouw, maar niet voor de vernieuwing van bestaande verharding. Bijvoorbeeld een supermarkt die besluit om een volledig nieuw gebouw te zetten en ook de parking openbreekt, moet wel in buffering voorzien bij het nieuwe gebouw, maar niet bij de parking. Dat is volgens de spreker een contradictie.

De buffervolumes zijn berekend op de gemiddelde neerslag. Als de letter van de verordening wordt gevolgd, moeten bij een fikse regenbui bepaalde bedrijventerreinen wettelijk onder water staan. Ze zullen immers niet voldoende buffer moeten aanleggen om het water te bergen, maar mogen het ook niet afvoeren wegens de verplichting tot vertraagd afvoeren. Deze technische kwestie kan grote gevolgen hebben. De buffervolumes moeten volgens de verzoekers absoluut omhoog. Het probleem wordt immers niet veroorzaakt door de gemiddelde neerslag, wel door de piekneerslag.

Ontharding heeft ook te maken met het afvalwaterbeleid. De milieu- en natuurverenigingen vragen al jaren een doorgedreven scheiding van regenwater en afvalwater. Ze stellen voor om een buitengebied af te bakenen waar de scheiding tussen regenwater en afvalwater verplicht is. In dat buitengebied zouden de subsidies moeten worden afgeschaft voor de klassieke gemengde systemen en de semi-gescheiden systemen. De verzoekers vragen

daarentegen subsidies voor de afkoppeling van particuliere woningen in gemeentelijke projecten en bijkomende subsidies voor de exploitatie van kleinschalige waterzuiveringsinstallaties (KWZI's). Er bestaat immers nog steeds een vorm van discriminatie tussen gemeenten die een KWZI plaatsen en de werken uitgevoerd door de NV Aquafin.

De verzoekers vragen ook een regenwaterbeheersplan. In het verzoekschrift wordt dat een totaal grachtenplan (TGP) genoemd. Als afval- en regenwater wordt gescheiden, dan moet goed worden onderzocht wat er zal gebeuren met het regenwater. Het grachtenstelsel kan daarbij een belangrijke functie spelen. Een inventaris opmaken is een eerste stap, al is het maar om te vermijden dat grachten verdwijnen.

Tenslotte vragen de indieners van het verzoekschrift dat het afwegingskader voor de investeringsprojecten van Aquafin opnieuw wordt bekeken, want het vertoont nog enkele gebreken.

Voor ontharding is ook nodig dat wordt onderzocht of er een regulerende, uitdovende heffing kan komen op verharde oppervlakten. Het zou een bron van inkomsten kunnen betekenen waarmee de middelen voor het waterbeheer en rioleringsbeleid kunnen worden aangevuld. Het kan ook een middel zijn om tegemoet te komen aan de verplichtingen van de Europese kaderrichtlijn Water. Daarin staat immers dat het kostendekkend principe moet worden doorgevoerd. Een dergelijke heffing bestaat reeds in Bonn en Sankt Wendel. Op termijn kan de heffing worden geïntegreerd in het rioolrecht, waarvan al langer sprake is. Het lijkt de verzoekers logisch dat wie regenwater loost in de riolen daar gedeeltelijk voor moeten betalen. Uiteraard zou dat het best gepaard gaan met een flankerend subsidiebeleid.

– *Uitvoeringsplan Baggerspecie*

De verzoekers vragen ook een sectoraal uitvoeringsplan baggerspecie, dat intussen werd aangekondigd. In het plan moet worden gewerkt volgens de ladder van Lansink. De grootste aandacht moet worden besteed aan een preventief beleid, want preventie van bagger is nog steeds eenvoudiger en goedkoper dan het achteraf opruimen van baggerspecie. Het plan mag niet beperkt blijven tot erosiebestrijding, maar moet gaan over de hele waterhuishouding en zeker over diffuse verontreinigingen zoals overstorten.

Er moet veel meer aandacht komen voor de verwerking en recyclage van bagger, zowel voor ge-

bruik als vrije bodem of voor niet-vormgegeven bouwstof, als – na aanpassing als grondstof – voor kunstgrind, baksteen of basalt. In Vlaanderen gebeurt heel weinig op dat vlak. Pas in laatste instantie kan worden gestort volgens de ICB-criteria (isolatie, controle en beheer).

De indieners zijn vragende partij voor een locatie-MER (milieueffectrapportage) voor de locaties van verwerking en depositie van verwerkingseenheden van baggerspecie als voor de locaties van baggerstorten. De milieubeweging is zeker bereid om mee te werken bij het zoeken naar geschikte plaatsen voor zulke eenheden.

– Conclusie

De conclusie van de eerste ondertekenaar van het verzoekschrift luidt dat dringend werk moet worden gemaakt van zowel de wetgeving als de uitvoering van het ontwerp van Decreet Integraal Waterbeheer.

Reeds voor de derde maal is een dergelijk ontwerp van decreet klaar. Het voorontwerp van decreet vormt volgens de verzoekers een goede basis. Ze vrezen echter dat onder druk van de federale verkiezingen het risico bestaat dat het decreet niet tijdig in werking zal treden. De spreker hoopt echter dat de derde keer hopelijk de goede keer zal zijn.

Het kader is noodzakelijk omdat moet worden overgestapt van het vechten tegen water en de waterbeheersing naar het waterbeheer en het werken met water. Dat verschil is fundamenteel. Er moet heel veel werk worden gemaakt van de uitvoering : ontharding en ruimte voor water.

De bedoeling van het verzoekschrift is de aandacht te vragen van de Vlaamse regering en het Vlaams Parlement voor deze problematiek. De indieners vragen om bijzondere energie te stoppen in het behandelen en tijdig afronden van het Decreet Integraal Waterbeleid. De verantwoordelijkheid van parlement en regering is groot, want de burger verwacht dat er werk wordt gemaakt van integraal waterbeheer.

3. Bespreking

Mevrouw Vera Dua, Vlaams minister van Leefmilieu en Landbouw, deelt mee dat het voorontwerp van decreet betreffende het integraal waterbeleid op 7 februari 2003 principieel werd goedgekeurd door de Vlaamse regering en daarna voor advies aan de Raad van State werd voorgelegd. Het is de bedoeling van de Vlaamse regering om het ontwerp van decreet einde maart 2003 definitief goed te keuren, waarna het ontwerp bij het Vlaams Parlement kan worden ingediend. De minister rekent erop dat op die manier het ontwerp van decreet nog voor het zomerreces door het parlement kan worden goedgekeurd.

De heer Jacques Timmermans, voorzitter, stelt dat de commissie zich kan engageren om het ontwerp van decreet nog voor het zomerreces te behandelen, indien het tijdig door de Vlaamse regering wordt ingediend. Volgens de voorzitter is ook de commissie vragende partij voor een snelle afhandeling. Over de problematiek van integraal waterbeleid wordt immers al jaren gedebatteerd. De recente watersnood heeft nogmaals aangetoond dat de behandeling van het ontwerp van decreet in een versnelling moet worden gebracht.

De heer Timmermans stelt verder dat de meeste van de doelstellingen van het verzoekschrift in de tekst van het ontwerp van decreet zijn opgenomen. Over die doelstellingen en de uitwerking daarvan kan nog verder worden gedebatteerd bij de behandeling van het ontwerp. De voorzitter stelt daarom voor de behandeling van het verzoekschrift hier af te ronden, met het engagement van de minister en de commissie om het ontwerp van decreet snel in bespreking te nemen en voor het zomerreces 2003 goed te keuren.

De heer Willy Ibens, eerste ondertekenaar van het verzoekschrift, spreekt de hoop uit dat het parlementair debat inderdaad in de komende maanden kan worden gevoerd en dat dit, gelet op de federale verkiezingen in mei 2003, op een serene manier kan gebeuren.

4. Conclusie

De Commissie voor Leefmilieu, Natuurbehoud en Ruimtelijke Ordening besluit de behandeling van het verzoekschrift met de conclusie dat de verzoekers terecht aandringen op een decretale regeling voor ontharding en meer ruimte voor water. Rekening houdend met het engagement van de minister om het ontwerp spoedig in te dienen bij het Vlaams Parlement, wil de commissie het ontwerp van Decreet Integraal Waterbeleid nog voor het zomerreces 2003 behandelen.

De verslaggevers,

De voorzitter,

Jos BEX

Jacques TIMMERMANS

Marleen VAN DEN EYNDE
